Thursday, December 14, 2023Thursday, December 14, 2023{भारतीयविद्वत्परिषत्} नष्टे मृते -- मेधातिथिः - मीमांसाविरोधः

Inbox
Search for all messages with label Inbox
Remove label Inbox from this conversation

Mahamaho. Subrahmanyam Korada

Nov 19, 2023, 11:23 PM

to bvparishat

नमो विद्वद्भ्यः

पराशर , in his स्मृति (4-30) , ordains (विधिः) that a lady can go for another पति (भर्ता) if she faces any one of the five bad conditions --
नष्टे मृते प्रव्रजिते क्लीबे च पतिते पतौ ।
पञ्चस्वापत्सु नारीणां पतिरन्यो विधीयते ॥
This verse is available in **नारदस्मृति (97, स्त्रीपुंसप्रकरणम्) , 154, 5-6 , अग्निपुराणम्** also .
if the husband is -- gone / missing (the whereabouts are not known) , dead , taken संन्यास , impotent , धर्मभ्रष्ट (पतित) -- in these five troublesome situations a lady should go for another पति and this is a विधि ।
मेधातिथि , a commentator on **मनुस्मृति** quotes this verse (under 5-157) and says that (since remarriage for ladies is not acceptable) here
the word पति is to be taken in the sense of **पालनात् पतिः** , i e she should seek the help of a man , and also she should go for **सैरन्ध्रकर्म for आत्मवृत्ति** ।
कुल्लूकभट्ट , another popular commentator (**son of भट्टदिवाकर - मन्वर्थमुक्तावळीव्याख्या - विद्यानिकेतनमुद्राक्षरशाला चेन्नपुरी 1898 Telugu script**) does not endorse the words of **मेधातिथि** , rather does not say anything the like .

महामहोपाध्यायः गङ्गानाथ झा , who translated मनुस्मृति along with मेधातिथि's commentary (**Calcutta University , 1926**) takes the latter's words in support of **'providing protection to a lady'** (**Discourse IX -- अध्यायः 9**) . **विद् झा** is well known for his contribution in **पूर्वमीमांसा** ।

There are others who interpreted the above verse -- **विद् पि वि काणे (p 611 , Remarriage of Women , History of Dharmasastra ,Vol 2 Part 1)** provides a brief account in this regard .

पराशरमाधवीय (11, part 1) , which is considered as an authority , says this norm is **not applicable in कलियुग -- then what about कलौ पराशरस्मृतिः?**
अत्र च अर्थात् कलियुगे एव इत्यत्र किं वा विनिगमकम् (एकपक्षसाधकयुक्तिः)?

I rather fail to understand as to how none of them took the **वाक्यशास्त्रम् (पूर्वमीमांसा)** while deciding the meaning of a **वाक्यम् -- विधिवाक्यम् ।**

In **हेतुवन्निगदाधिकरणम्** (**पूर्वमीमांसा अध्या 1 पा 2 अधि 3 सू 29 अर्थस्तु विधिशेषत्वात् यथा लोके**) **शबरस्वामी** rules -- **'विधौ हि न परः शब्दार्थः प्रतीयते'** -- in a विधि
परः = लक्ष्यः शब्दार्थः न प्रतीयते - in a विधिवाक्य लक्ष्यार्थ (secondary meaning) is not to be taken . The same is quoted as - **न विधौ परः शब्दार्थः** ।
In fact , this नियम is there in other शास्त्रs --

' गौणमुख्ययोः मुख्ये कार्यसंप्रत्ययः । तद्यथा ' गौरनुबन्ध्यो'जो'ग्नीषोमीयः' इति न वाहीको'नुबध्यते ' (**ओत् पा 1-1-15 , महाभाष्यम्**) -- 'स्वं रूपं शब्दस्याशब्दसंज्ञा' इतिसूत्रेण **पाणिनिना ज्ञापिता इयं परिभाषा** इति अस्मिन्नेव सूत्रे कैयटः । गौणार्थश्च अनियतः इति च ।
लक्ष्यार्थ and गौणार्थ are used as synonyms .
मुख्यगौणयोः मुख्ये कार्यसंप्रत्ययो भवति (**4-3-13 ब्रह्मसूत्रशांकरभाष्यम्**) |
भूतदया - is the first of eight **आत्मगुणs enumerated in गौतमस्मृति (अध्यायः 3**) -- how can a young lady be left like that to mend her ways - live by
सैरन्ध्रवृत्ति (providing प्रसाधनम् etc. in an अन्तःपुरम् -- अर्जुनः विराटराजास्थाने । But you (मेधातिथि) accepted नियोग !
आत्मवत्सर्वभूतेषु -- मत्स्यपुराणम् ।
Therefore , the above quoted words of मेधातिथि go against the वाक्यशास्त्रमर्यादा and the norms in other शाश्त्रs .

धन्यो’स्मि